
Senioři radí mladé generaci

Doktorandka Judita Matyášová: Senioři radí mladé generaci

Můj doktorandský projekt se věnuje mezigeneračním vztahům v České republice. Hlavním tématem jsou rozhovory s teenagery, kteří nahrávají vyprávění pamětníků. Zkoumám, zda tato zkušenost mladé lidi ovlivní a případně změní jejich pohled na seniory. Vloni jsem dostala pozvání od mojí školitelky, [docentky Ivy Holmerové](#), abych se zapojila do mezinárodního projektu 4EU Dopis vnučeti. Tento projekt zajímavým způsobem doplňuje mojí současnou práci, protože nahlíží na mezigenerační dialog z jiné perspektivy. Autorka projektu, socioložka Urszula Tokarska z krakovské univerzity, zkoumá, co vzkazují senioři mladé generaci. „Často pracujeme se seniory a víme, že je pro ně z psychologického hlediska důležité udělat na konci života nějaké resumé. Nejde primárně o to, aby vyprávěli celý svůj životní příběh, ale aby do dopisů napsali, co by doporučili svým vnučatům. Někdo píše historky z vlastní rodiny, jiný doporučuje hodnoty, které vnímá jako důležité“ řekla Tokarska, která do týmu přizvala psycholožky z varšavské univerzity, později se přidala také gerontoložka Sonja Ehret z Univerzity Heidelberg. Vloni na podzim jsem se poprvé sešla s týmem ve Varšavě a společně jsme se domluvily, že budu koordinovat projekt v Česku.

Válečná historie

Chtěla jsem zapojit co největší skupinu seniorů, a proto mě napadlo, že přizvu ke spolupráci neziskovou organizaci SenSen, která sdružuje 40 tisíc aktivních seniorů po celé republice. V lednu 2019 jsme vyhlásili veřejnou výzvu, na kterou reagovaly desítky seniorů. Koncem září jsem jela do Varšavy, kde náš tým analyzoval jednotlivé texty z Česka. O měsíc později jsem zorganizovala dvě mezinárodní konference v Praze, kam přijely členky týmu z Polska a z Německa. První konference se konala 21. října v Knihovně Václava Havla. V publiku byli nejen autoři českých dopisů, ale také studenti dvou pražských základních škol. Cílem této akce totiž bylo nejen představit dosavadní výsledky našeho projektu, ale také diskutovat se zástupci nejmladší a nejstarší generace.

Tokarska ve své prezentaci popsala, co je typické pro polskou kolekci dopisů. Jednotlivé texty rozdělila do dvou částí. Jedna byla narativní, to znamená, že senioři do svých textů zahrnovali krátké i delší příběhy ze života, jež považovali za důležité pro uchování. Druhou formou byl takzvaný argumentativní mód, kdy autor udílí různé rady, které ale většinou nezabaluje do vyprávění, dává je přímo. „České dopisy jsou nejen podrobnější, ale mají také mnohem konkrétnější sdělení mladší generaci, než polské dopisy. Další rozdíl je také v tom, že v polských textech málokdy najdeme rodinné ságy. U vašich dopisů je vidět, že senioři rádi popisují příběhy z vlastní rodiny a v textu používají nejrůznější metafory. V Polsku se zase senioři ve velké míře svěřují vnučatům s hrůznými zážitky z druhé světové války. Přestože ti u nás byli často ještě starší a z válečné doby si toho tedy mohli pamatovat více, byli to právě Poláci, kteří toto téma komunikovali výrazně víc. Čeští senioři spíše jako dobu hrůzy popisovali období komunismu.“ vysvětlila Tokarska.

Inspirace v rodině

Po její prezentaci jsem představila publiku, čemu se v dopisech věnovali senioři v Česku. Autoři dopisů se zaměřili hlavně na rodinnou historii. Věřím, že by mohla vnučatům posloužit jako inspirace a může jim pomoci, aby se vyvarovali podobných chyb, jaké dělali jejich předci. Autoři dopisů poukazují na výchovný model, který se v dané rodině osvědčil a měl by pokračovat i v dalších generacích. Jednotliví linkou všech zkoumaných textů je přání o vzájemný dialog s mladou generací. Z dopisů je zřejmé, že často zůstane jen u jednostranné komunikace, kdy vnuče prarodičům pošle jednou za čas e-mail nebo občas zavolá. Taková forma dialogu ale seniorům nestačí, mnohem více oceňují osobní setkání. Po skončení méj prezentace krátce pohovořila Jaroslava Černá z litoměřického seniorského klubu, která přečetla úryvek ze svého dopisu: „Jsem životní optimista. Úporně se snažím skoro ve všem najít něco dobrého. A to v životě soukromém i veřejném. Trvalo mi příliš dlouho, než jsem si přiznala, že to není správné. Nic se nemá přehánět. Je nezbytné rozeznat špatnost dřív, než přeroste do úplného zla.“

Obsah i forma

Sonja Ehret na konferenci hovořila o německé kolekci, která je atypická nejen obsahem, ale také formou. Mnozí senioři text doplnili o ilustrace nebo dekorativní samolepky. Sonja Ehret to připisuje hluboké historii a kultuře psaní dopisů v Německu a odkazuje například na Goetheho. „Myslím, že u nás se stále kultura ručně psaných dopisů udržuje,” uvedla na konferenci. Mnohé německé dopisy pak obsahují sdílení ztráty milované osoby. Skrz popis této tíživé skutečnosti pak mnohdy docházejí k moudrým radám, které se snaží předat dál. „Například že život je plný zvrátů a člověk je jednou nahoře, jednou dole.” Témata byla často existenciálního charakteru. Nežádka bylo komunikované také, podobně jako v Polsku, téma druhé světové války, pak i rodiny, vlasti nebo práce. „Válka je pak většinou v dopisech popisována jako velmi krutá, jsou zmiňovány bombové útoky, kdy jediné, o co člověku jde, aby nějak přežil,” shrnuje Ehret a dodává, že senioři se často domnívají, že jejich hlas není příliš ve společnosti slyšet a přijde jim zásadní, aby se nejmladší generace z války poučila. Aby se něco takového už neopakovalo.

Rady z obou stran

V druhé části konference proběhla diskuze na téma, co je v životě důležité a jak se generace teenagerů a seniorů vnímají navzájem. Vilma Svobodová vede seniorský klub v Lounech a podělila se s ostatními o své pocity: „Velký význam těch dopisů je v tom, že do nich napíšete i věci, které byste vnučeti ani svým dětem nikdy neřekli. Napíšete tam, čeho by se třeba měl v životě vyvarovat. Osobní kontakt je jedna věc, pomoc druhá. Ale dát to na papír v situaci, kdy vnučce je sedmnáct, a popsat nějaké rady z doby, když mně bylo stejně, o tom neví spousta lidí. Ona si z toho vezme ponaučení na celý život”. Dopisy zaujaly i mladou generaci. Jeden ze studentů řekl, že vnímá seniory jako velmi zkušené lidi, od kterých se dají čerpat jejich zkušenosti a moudrost. „Můžeme se z jejich životů poučit. Prarodiče nám hodně o svém životě vypráví. Jejich rady si беру k srdci a snažím se je nějak do svého života dostat.” Zajímavý postřeh měl jeho spolužák, který řekl: „Všímám si u své babičky, že se snaží nebýt tolik nostalgická. A snaží se si život pořádně vychutnat,” promluvil a přidal, podobně jako senioři, jeden nápad: „Poradil bych proto seniorům, že se někdy vyplatí míň vzpomínat a víc si užívat život.”

Jiná perspektiva

Tato konference byla první ze série mezigeneračních akcí, které nyní chystám ve spolupráci s neziskovou organizací SenSen. Zajímalo nás, zda tato akce zaujala publikum a zda má smysl v těchto aktivitách pokračovat. Před konferencí dostali teenageři a senioři dotazníky, které jsem vytvořila společně se socioložkou Lucií Vidovičovou. Chtěly jsme zjistit, zda mezigenerační setkání připadá respondentům přínosné. V pilotní fázi bylo zpracováno 70 dotazníků, z toho polovina juniorských a polovina seniorských. V dotazníku jsme se respondentů ptaly, jak by celkově oznámkovali naši konferenci a dozvěděly jsme se, že teenageři by dali známku 1,8 a senioři 1,6. Další otázka zněla, zda by doporučili akci svým vrstevníkům. 94 % teenagerů souhlasilo, u seniorů to bylo ještě o dvě procenta více. Zajímavý byl také postřeh jednoho mladého respondenta, který zhodnotil mezigenerační setkání z perspektivy seniorů: „Tento program vám ukáže, že tito konkrétní aktivní senioři jsou „fajn“. Bohužel to ale úplně neodráží reálnou společnost. Mně osobně to nic nepřineslo. Ale hlavně pro ty starší to určitě bylo vzruhu a rádi viděli, že je někdo poslouchá. Pokud jim tento pocit aspoň trochu pomohl, stálo to za to tu být a děkuji“.

Po skončení akce v Knihovně Václava Havla se konala další mezinárodní konference. Od 18 hodin byly v Polském institutu v Praze prezentace výsledků našeho projektu, poté následovala diskuze s publikem, které se zúčastnili zástupci neziskových organizací, které spolupracují se seniory, např. SenSen nebo Mezi-námi. O naší konferenci informovala tuzemská média, v den akce Česká televize vysílala reportáž v Událostech ČT. O projektu informoval také týdeník Respekt, dále pak týdeník Téma a Vlasta.

Příběhy z fotoalb

Začátkem prosince jsem českou kolekci dopisů představila studentům a pedagogům varšavské univerzity. Po skončení přednášky jsme diskutovali především o mezigeneračních aktivitách v Česku, které v Polsku nejsou tak rozšířené jako u nás. Nyní připravuji sérii akcí na základních školách po celé republice, kam zveme členy seniorských klubů. V úvodní části zazní úryvky z dopisů vnučatům a poté bude diskuze o fotografiích z rodinných fotoalb. Zadali jsme seniorům a studentům, aby si připravili pár fotografií z místa, kde žijí. Věřím, že přes příběhy z rodinných alb se dostaneme nejen k osobním zážitkům účastníků, ale dozvíme se také, jak se změnil každodenní život v uplynulých desetiletích. Druhá část akce bude věnovaná diskuzi o mezigeneračních vztazích.

Průběžné informace o projektu Dopis vnučeti zveřejňujeme na webu SenSen, jednotlivé dopisy lze najít na webové stránce Národní kronika, www.narodnikronika.cz. V průběhu příštího roku náš mezinárodní tým čeká další analýza dopisů a porovnání textů z jednotlivých zemí.

Judita Matyášová

studentka 2. roč. doktorandského programu [Studia dlouhověkosti](#), FHS UK

13. 12. 2019